

אלימות יהודית לאומנית בירושלים - סקירה

אביב טטרסקי, תחקירן

מרץ 2013

תוכן העניינים:

מבוא

מרכיבי האלימות היהודית לאומנית בירושלים -

א. תקיפת גברים פלסטינים על רקע קשר עם נשים יהודיות

ב. ייצוא אלימות מהגדה המערבית לרחובות ירושלים

ג. הסתה של רבנים

ד. אלימות לאומנית בכדורגל

ה. הקצנתו של "מצעד יום ירושלים"

ו. שכונות התפר והמינהלים הקהילתיים בהן

סוף דבר

מבוא

בקיץ 2012 הופיעו בתקשורת דיווחים רבים על פשעי שגאה ומעשי אלימות של יהודים כלפי ערבים בירושלים. ניסיון הלינץ' באמצע אוגוסט בו עשרות נערים יהודים תקפו את ג'מאל ג'ולאני במרכז העיר זיעזע רבים בארץ: ב-16 באוגוסט תקפו עשרות נערים יהודים 3 נערים פלסטינים בכיכר החתולות במרכז ירושלים. המרדף אחריהם הסתיים בכיכר ציון, שם התמוטט אחד הנערים המותקפים, ג'מאל ג'ולאני, והתוקפים המשיכו לחבוט בו עד אבדן הכרה¹. ג'ולאני נזקק להחייאה, אושפז בבית החולים וגם שבועות אחרי התקיפה מצבו הפיזי והנפשי הוסיף להיות קשה². לפוליטיקאים הישראלים, כולל ראש עיריית ירושלים מר ניר ברקת, לקח מספר ימים להבין שמדובר בתקיפה חמורה על רקע לאומני ובהתאם לכך הם היו איטיים בגיבוי האירוע³. בנובמבר פורסם, כי הקלטות החקירה של תוקפי ג'ולאני נמחקו⁴. ב 15 בינואר 2013 אישר בית המשפט המחוזי עסקת טיעון מקלה עם שניים מהחשודים בתקיפה. במקום תקיפה בנסיבות מחמירות הם הואשמו בעבירת הסתה בלבד.

מקרה זה היווה באותה עת מעין נקודת שיא של האלימות נגד ערבים בירושלים. בחודשים שאחרי מוספים להופיע בתקשורת דיווחים תכופים על תקיפות של ערבים בידי יהודים בירושלים:

- ב 6/9/12 איברהים אבו-טעאה הותקף בידי 5 יהודים אשר ראו אותו בחברת מכרה יהודייה. אבו-טעאה אושפז עם רגל שבורה והתוקפים נתפסו בידי המשטרה⁵.
- ב 7/9/12 הותקף נסים אבו-רמוז, מתדלק פלסטיני בתחנת דלק בשכונת בית הכרם על ידי כמה יהודים שבא לתדלק בתחנה⁶. אבו רמוז אושפז עם חבלות בבית החולים.
- בשני מקרים שונים במהלך ספטמבר ידו יהודים אבנים לעבר כלי רכב פלסטינים בדרך חברון ובשועפט.
- ב 11/10/12 אירעה תקיפה נוספת בכיכר החתולות: מוחמד סעיד הותקף בידי 7 ישראלים אחרי שלא אפשר לאחד מהם להיכנס לחניון בו הוא עובד⁷. המשטרה עצרה פלסטיני ו- 4 יהודים ביניהם חשוד מרכזי בתקיפתו של ג'מאל ג'וליאני.
- ב 9/12/12 הותקף פלסטיני בשכונת קרית משה⁸.

¹ "עדה לאלימות בירושלים: זה היה לינץ'", מאקו 17/8/12 <http://www.mako.co.il/news-law/crime/Article-1c685f750743931017.htm>

² "קרבת הלינץ' חזר ללימודים והתעלף", מיינט 29/8/12 <http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-4274287,00.html>

³ ברקת הגיב על התקיפה ב 19/8, שלושה ימים אחרי שאירעה

⁴ <http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/417/920.html?hp=1&cat=402&loc=128>

⁵ "חמישה צעירים נעצרו בחדש שהיכו צעיר ערבי בירושלים", אתר נרג' 8/9/12

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/402/011.html?hp=1&cat=402&loc=53>

⁶ "מתדלק ערבי בירושלים: היכו אותי ואיימו להרוג ערבים", ווינט 9/9/12 <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4278723,00.html>

⁷ <http://www.nrg.co.il/online/54/ART2/407/093.html?hp=54&cat=869>

⁸ <http://www.hakolhayehudi.co.il/?p=51441>

- ב 25/12/12 הותקף נער פלסטיני בן 15, נפצע באופן בינוני ונדרש לאשפוז בבית חולים.⁹
- ב 24/1/13 הותקפו ילדים ערבים בני 12, תלמידי כיתה ו' מבית הספר הדו-לשוני בירושלים במהלך נסיעתם באוטובוס, בחזרתם מבית הספר, לכיוון פסגת זאב.¹⁰
- ב 26/2/13 הותקפה הנא אמטיר, אשה פלסטינית, אם ל-8 ילדים והרה, על ידי 3 נשים יהודיות בתחנת הרכבת הקלה בקריית משה. כיסוי ראשה הוסר באלימות, ולדברי עדי ראייה, מאבטח שהיה באזור כלל לא התערב.¹¹
- ב 6/3/13 הותקפו 2 מורות, רויטל וולקוב וסוהד אבו זמירה, בקריית משה, לשם הגיעו לניחוח אבלים, על ידי תלמידי ישיבה, שירקו עליהן, השליכו עליהן חפצים שונים, ניקבו את צמיגי רכב וניפצו את שמשת מכוניתן באבנים.¹²

תקיפתם של פלסטינים איננה תופעה חדשה בירושלים, אלא שלא תמיד אירועים מעין אלו דווחו. למשל, בחודש שלפני מקרה הלינץ' היו כמה מקרים של חבלה בכלי רכב של פלסטינים ותקיפת עוברי אורח פלסטינים ברובע היהודי בעיר העתיקה¹³, אשר לא זכו לאזכור חדשותי¹⁴. אפשר לשער שבעקבות הזעזוע מהתקיפה של ג'ולאני, הגבירו אמצעי התקשורת את הסיקור של תקיפת פלסטינים על רקע לאומני.

שני מקרים חמורים מהשנתיים האחרונות שכן זכו לסיקור נרחב היו דקירתו למוות של חוסאם רווידי בפברואר 2011, לא רחוק ממדרחוב בן יהודה¹⁵, והמקרה של חבורה של כ-20 נערים יהודים אשר נהגו לתקוף צעירים פלסטינים לאחר שאלו נענו לפניית בחורה אליהם. הדוקר של רווידי הואשם בהריגה ונדון ל-8 שנות מאסר¹⁶. במקרה השני, המשטרה עצרה בסוף דצמבר 2010 9 חשודים¹⁷.

בהמשך הסקירה נפרט שורה ארוכה נוספת של מעשי הסתה ותקיפות אלימות נגד פלסטינים בעיר. אך כבר מרשימה זו עולה תמונה קשה. אי אפשר להתעלם מכך שהיותם של המותקפים ערבים

⁹ <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4324103,00.html>

¹⁰ <http://www.haaretz.co.il/news/law/1.1914487>

¹¹ <http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/446/406.html>

¹² <http://news.nana10.co.il/Article/?ArticleID=963271>

¹³ ראו למשל את הידיעות באתר הקול היהודי <http://www.hakolhayehudi.co.il/?p=38748> ו-
<http://www.hakolhayehudi.co.il/?p=21791>

¹⁴ גם מהכתוב בידיעה על יידוי האבנים לעבר שועפט עולה שאירועים דומים קרו בעבר אך לא זכו לסיקור עיתונאי. ב 3/11/12 יהודים תקפו באבנים וגז מדמיע פלסטיני בשכונת רוממה. המותקף נפגע קל בראשו ופונה לבית החולים <http://www.hakolhayehudi.co.il/?p=45508>. ידיעה זו לא זכתה לדיווח תקשורתי מה שעשוי ללמד על חזרה "לשגרה" ואיבוד עניין מצד התקשורת והציבור הרחב.

¹⁵ למרות שהתוקפים קראו "מוות לערבים" הדוקר הואשם בהריגה בלבד ולא ברצח "דקר למוות ערבי ונאשם בהריגה",
 ווינט 27/2/2011 www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4034993,00.html

¹⁶ "ללכת על בטוח: דקר ערבין למוות ונאשם בהריגה", ווינט 27/2/11 <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4034993,00.html>

¹⁷ <http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/191/746.html>

היותה סיבה מרכזית לתקיפתם. רק זיהוים של האירועים כתופעה הולכת ומתרחבת של אלימות על רקע לאומני תאפשר לנתח כיאות את הגורמים והסיבות להתרחבותה של אלימות זו ולפעול למיגורה.

מטרת סקירה זו היא לנסות ולזהות רכיבים עיקריים של אלימות לאומנית יהודית בירושלים, כמו גם על משמעותן ועל הגורמים המעודדים (ואולי אף מארגנים) אותה.

סקירה זו אינה הדדית. היא אינה כוללת את מקרי האלימות של ערבים כלפי יהודים בעיר. אין אנו מתעלמים מקיומה של תופעה זו, אך אנחנו מתמקדים בסקירה זו באלימות של קבוצת הרוב כלפי קבוצת המיעוט בירושלים, באלימות כלפי קהילה מוחלשת, הנשלטת על ידי ריבון חזק. סוגיית המענה של הרשויות לאלימות לאומנית מכיוון זה, או יותר נכון העדר המענה לאלימות מסוג זה, היא שמדגישה את הצורך בסקירה זו.

מרכיבי האלימות היהודית לאומנית בירושלים

א. תקיפת גברים פלסטינים על רקע קשר עם נשים יהודיות

פרט לאירועים שכבר הזכרנו, התרחשו תקיפות נוספות של גברים פלסטינים שנראו בחברת נשים יהודיות: האחת בכיכר ציון¹⁸, והאחרת בשכונת בית וגן¹⁹ (שתיהן ממאי 2012).

אחד המאפיינים הבולטים בתקיפות אלו הוא ההתייחסות של התוקפים לקשר בין גברים פלסטינים לבין נשים יהודיות כסיבה למעשיהם: חקירת המשטרה את תקיפתו של ג'ולאני בכיכר ציון העלתה שהאירוע התחיל כאשר נערה אחת סיפרה שנאנסה על ידי ערבי²⁰. גם תקיפות אחרות שהוזכרו לעיל נעשו על רקע קשר – מדומיין או אמיתי - בין פלסטיני לבין יהודיה. הטרדתן ותקיפתן של נשים בידי גברים, יהודים או ערבים, היא תופעה שחובה לפעול למיגורה. אולם קישורן למאבק לאומי או דתי הוא מעשה מסוכן.

אנשים פרטיים וארגונים אשר מעוניינים בליבוי היחסים בין פלסטינים ויהודים בעיר יוצרים אווירה מתלהמת סביב הסוגיה של מערכות יחסים בין פלסטינים ויהודיות. לפעמים מערכות יחסים אלו זוכות לכינוי התבוללות, לפעמים הן נקראות הטרדה, ובכל מקרה הן מתוארות כתופעה לא לגיטימית ומסוכנת. גם אם באופן גלוי גופים אלו מגבילים את הפעילות לכדי "הסברה", הרי שהטון האלים והמסית שלהם מעורר תוקפנות.

גוף בולט בהסתה על רקע זה הוא **ארגון להב"ה** (למניעת התבוללות בארץ הקודש) אשר הוקם לפני כשלוש שנים. מנכ"ל להב"ה, **בנצי גופשטיין**, נמנה על חסידי הרב כהנא ומשמש כחבר מועצה בקריית ארבע. בחודש מאי 2011 פירסם עיתון הארץ כתבת תחקיר על ארגון להב"ה ומקורות המימון שלו²¹. מזה מספר שנים מפיץ הארגון מסרים חריפים נגד מערכות יחסים בין גברים פלסטינים לנשים

¹⁸ <http://www.hakolhayehudi.co.il/?p=31785>

¹⁹ <http://www.hakolhayehudi.co.il/?p=31622>

²⁰ " אחד החשודים בלינץ' בפלסטיני בירושלים: 'מצדי שימות, הוא ערבי'", הארץ 20/8/2012

²¹ <http://www.haaretz.co.il/news/law/1.1805474>

²¹ "כהנא חי ברווחה", הארץ 7/5/11 <http://www.haaretz.co.il/misc/1.1173276>

יהודיות. גופשטיין חוזר שוב ושוב על המסר ש"התבוללות" משולה "לשפיכת דם"²². הוא מקיים קמפיינים רבים להחרמת עסקים שבהם פלסטינים עובדים יחד עם יהודיות²³, ואף לא בוחל באיומים על פלסטינים אשר נמצאים בקשר עם נשים יהודיות, כפי שמתואר בראיון שהתקיים עם גופשטיין במיינט:

"...[ה]עבודה היותר 'מלוכלכת' וזה להגיע לאותו ערבי. אנחנו מדברים איתם רק בשפה שהם מבינים. ממש מאיימים עליהם שאם יעזו לדבר עם אותה בחורה או בכלל עם יהודיות, חבל על הזמן"²⁴

גופשטיין אף מתבטא בפירוש נגד הימצאותם של פלסטינים באזורים שהוא מחשיב כ"הודים":

"לערבים אין הרבה מה לעשות בכיכר ציון. הם לא הולכים לקולנוע ולא אוכלים במסעדות"²⁵.

בראיונות ובחומר שהוא מפיץ באינטרנט, גופשטיין מסית לאלימות: הוא מספר שפעילים שלו נאלצו להכות פלסטיני מתוך הגנה עצמית, מסביר שהקמפיין נגד רשת "יש" הגיע לכדי קטטה בין עובדים פלסטינים של הרשת לתושבי השכונה, ואומר שהנערים שכמעט רצחו את ג'ולאני "הרימו את הכבוד היהודי מהרצפה"²⁶. בפלייר שארגונו הפיץ, נכתב במפורש שמוטב לפלסטינים להימנע מקשר עם יהודיות על מנת שלא ייפגעו²⁷.

מפרסומי להב"ה

²² ראיון עם בני גופשטיין באתר הקול היהודי 30/10/12 <http://www.hakolhayehudi.co.il/?p=45183>

²³ למשל, קמפיין באפריל השנה להחרמת סניף של רשת יש בגבעת שאול:

<http://www.leava.022.co.il/BRPortal/br/P102.jsp?arc=326787>

²⁴ "הולכת עם ערבי? את רשומה אצלנו בפנקס", מיינט 31/5/2012 <http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-4236203,00.html>

²⁵ " אחד החשודים בלינץ' בפלסטיני בירושלים: 'מצדי שימות, הוא ערבי'", הארץ 20/8/2012

<http://www.haaretz.co.il/news/law/1.1805474>

²⁶ "להב"ה: הבנות שלנו לא הפקר", ערוץ 7 21/8/2012 <http://www.inn.co.il/News/News.aspx/242931>

²⁷ כפי שנכתב בפלייר שלהב"ה לכאורה הפיצו אחרי התקיפה של ג'ולאני (ראו תמונה).

אחרי תקיפתו של ג'מאל ג'ולאני, הפיצה להב"ה גם פלייר:

בעקבות התבטאויות של גופשטיין והפלייר, הגישה עמותת "עיר עמים" תלונה למשטרה על איום בתקיפה מצד הארגון:

"...מקריאת הסטיקר וסמיכותו ללינץ', ושיטוט נוסף שערכתי באתר להב"ה, אני רואה בסטיקר ובארגון להב"ה ויושב ראש הארגון שלה, בנצי גופשטיין, כקוראים באופן ממשי לפגיעה נוספת בערבים. נוסח הסטיקר הוא נוסח של איום שממנו ברור שמי שלא ינהג כמתבקש שם צפוי לפגיעה פיזית. מעבר לכך, הפרסום של הסטיקר בפייסבוק והקריאה ללייך לסטיקר מהווים הסתה של ממש ועידוד לפגיעה נוספת בערבים דוגמת הלינץ' שארע ביום חמישי האחרון"²⁸.

מכתבה שפורסמה לאחר הגשת התלונה, עלה כי המשטרה נועצה בפרקליטות בעניין הטיפול בתלונה, אך כחודשיים - לאחר מכן, על פי בירור טלפוני, החליטה לסגור את התיק כי "אין עבירה פלילית". עד היום לא התקבלה תשובה זו של המשטרה בכתב. החלטה זו, המתקבלת שבועות ספורים אחרי תקיפה שכמעט והסתיימה ברצח, היא מעשה תמוה ביותר, ובוודאי כאשר הפלייר האמור עוד הוסיף להתנוסס על גבי אתר הארגון ללא מפריע.

הקמפיינים "למניעת התבוללות" מתחברים גם לנושא "העבודה העברית", שמובילים ארגונים שונים כחלק מהמלחמה בסכנת ה"תבוללות": בהקשר זה אפשר להזכיר מיפוי שנעשה על ידי פעילי ימין

²⁸ מתוך נוסח התלונה, מס' 362361/2012

של עסקים אשר מעסיקים ערבים בשוק מחנה יהודה²⁹, קמפיין להחרמה של רשת רמי לוי על רקע עבודה של פלסטינים ויהודיות, והחרמת רשת יש שהזכרה לעיל.

ארגון להב"ה אף יזם את "מכתב הרבניות" בדצמבר 2010 בו 27 נשות רבנים חתמו על קריאה לנשים יהודיות להימנע משהות במחיצת ערבים (בבילוי, עבודה או שירות לאומי)³⁰. קריאה זו של נשות רבנים מרכזיים מחזקת את הלגיטימיות של הפעילות של להב"ה ומקנה לה צביון של מסר דתי לגיטימי לכאורה ולא של הסתה מסוכנת. היועץ המשפטי לממשלה החליט לסגור תיקים נגד רבנים שקראו לא לקיים אירועים משותפים ליהודים וערבים. לטענתו מכיוון שמדובר במניע דתי אי אפשר לטעון שיש בקריאות אלו הסתה לגזענות³¹. ברור כי בשטח, התייחסות אל "מניעת התבוללות" רק כנושא דתי או תאורטי, מהווה התעלמות מן השטח ומן המשמעויות המעשיות של שיח זה.

ב. ייצוא אלימות מהגדה המערבית לרחובות ירושלים

אם בעבר הלא רחוק פעולות של ריסוס כתובות נאצה, חילול מסגדים, השחתת רכוש של פלסטינים ותקיפה גופנית אירעו בעיקר בכפרים שמסביב להתנחלויות בגדה המערבית, הרי שבשנים 2011-2013 התרחשו לא מעט פעולות כאלו בתוך ישראל ובפרט בירושלים. נתחיל ברשימה חלקית:

- בין החודשים אוקטובר 2011 לפברואר 2012 אירעו 3 מקרים של ריסוס כתובות, חבלה בעצי זית והצתת מכוניות בשכונת בית צפאפה³².
 - ב 10/11/11 הושחתו קברים מוסלמים בשכונת ממילא³³.
 - ב 14/12/11 הוצת מסגד ברחוב שטראוס. על הקירות רוססו כתובות כגון "מוחמד חזיר"³⁴.
 - בנובמבר 2012, בעקבות הריסת כמה מבנים בהתנחלות יצהר, חובלו כ-5 מכוניות בשכונת שועפאט³⁵.
- במרץ 2013 פורסם כי על פי נתוני משטרת מחוז ירושלים, חל זינוק במקרי "תג מחיר" בשנת 2012³⁶. מנתוני המשטרה עלה כי במהלך שנת 2012 אירעו 56 מקרים של אירועי תג מחיר, לעומת 28 מקרים שנרשמו שנה קודם לכן.

²⁹ "מפת פעילי הימין: כך תקנו רק מיהודים בשוק מחנה יהודה", וואלה 26/7/12

<http://news.walla.co.il/?w=/90/2553257>

³⁰ "מכתב הרבניות: בנות אל תצאו עם ערבים", ווינט 28/12/10 <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4005854,00.html>

³¹ "רוב התלונות נגד רבנים מסיתים אינן נחקרות", נרג' 8/11/11

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/303/891.html?hp=1&cat=402&loc=9>

³² "פעולת תג מחיר בירושלים", מאקו 27/10/11 <http://www.mako.co.il/news-channel2/Channel-2-Newscast/Article-f70692af6664331017.htm>

"תג מחיר בירושלים: 'נקמה' על כלי רכב", מאקו 4/1/12 <http://www.mako.co.il/news-military/security/Article-9676cd74047a431017.htm>

"כתובות תג מחיר רוססו בבית ספר ובמנזר בירושלים", וואלה 7/2/12 <http://news.walla.co.il/?w=/90/2506911>

³³ "שוב תג מחיר בירושלים: הושחתו קברי מוסלמים", נרג' 10/11/11

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/304/961.html>

³⁴ "חשד לפעולת תג מחיר: ניסיון הצתת מסגד בירושלים", גלובס 14/12/11

<http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000706634>

³⁵ לאחר ההרס ביצהר: פעולות מחאה ברחבי הארץ", הקול היהודי 4/11/12

<http://www.hakolhayehudi.co.il/?p=45545>

קיימות קבוצות קיצוניות, שיש להן משנה סדורה המשלבת בין אידאולוגיה המצדיקה פגיעה בפלסטינים לבין טקטיקות ותכניות פעולה אלימות. מקום מרכזי שממנו מופצת משנה כזו היא **ישיבת "עוד יוסף חי"**, בנשיאות **הרב יצחק גינזבורג**, שנמצאת בהתנחלות יצהר. רבני הישיבה חיברו את ספר "תורת המלך" הודן בצידוקים להריגת לא יהודים. **הרב יוסף אליצור**, אחד ממחברי "תורת המלך", פירסם גם מאמר בשם "ערבות הדדית, האסטרטגיה", ובו מפורטות הטקטיקות ושיטות הפעולה אותן יש לנקוט. המאמר עצמו פורסם בדפוס וכנראה לא הועלה לרשת האינטרנט³⁷, ובכל זאת זכה ככל הנראה להשפיע רבות. אירועי תקיפה שונים שזכו לשם "**תג מחיר**" או "**ערבות הדדית**" התנהלו באופן ובהקשר המוזכרים במאמר של אליצור.

באוגוסט 2011 הוציא צה"ל 12 צווי הרחקה מנהליים ליהודים מהתנחלויות בגדה המערבית (יצהר, אש קודש ומקומות נוספים), עקב מידע של השב"כ בדבר מעורבותם בפעילות אלימה נגד פלסטינים ונגד הצבא³⁸. בינואר 2012 הוצא מספר דומה של צוים³⁹. רבים מהמורחקים עברו להתגורר בירושלים, ובחודשים שלאחר מכן התבצעו האירועים המופיעים לעיל. בעוד שבידינו אין הוכחות זולת סמיכות הזמנים הזו, הרי שהמשטרה עצרה בדצמבר 2011 כמה מאותם מורחקים בחשד למעורבות בפעולות תג מחיר⁴⁰. אחד המורחקים אף התראיין לערוץ 7 וסיפר על פעילותו "למניעת השתלטות של ערבים" על שכונת הגבעה הצרפתית⁴¹.

בדצמבר 2012, חזרה התופעה על עצמה: שבועות ספורים אחרי הרחקתם של מספר פעילי ימין מהגדה לירושלים⁴², הותקף פלסטיני בקרית משה⁴³, ורוסו כתובות שנהא על המנזר בעמק המצלבה ומספר מכוניות שחנו במקום הושחתו⁴⁴.

תופעה דומה אירעה גם בעבר. בשנת 2010. נריה אופן, פעיל ימין אשר הורחק מביתו בהתנחלות יצהר בצו של אלוף פיקוד המרכז, עבר להתגורר בפסגת זאב בירושלים. שם הוא המשיך להיות מעורב בפעילות נגד נוכחותם של פלסטינים בשכונה. לצד ארגון כנסים, צעדות והפצת כרוזים בנושא

³⁶ <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4351694,00.html>

³⁷ ציטוט חלקי אפשר למצוא ב- <http://cafe.themarker.com/topic/1355624>

³⁸ "הבוקר: 12 צווי גירוש מנהליים ליהודים – חלקם לתקופה של שנה" הקול היהודי 2/8/11

<http://www.hakolhayehudi.co.il/?p=11920>

³⁹ "צווי הרחקה משטח הגדה הוצאו נגד 12 צעירים", הארץ 5/1/12 <http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.1609592>

⁴⁰ "עצורים בירושלים: פעילי ימין שברו שמשמות לניידת", ווינט 14/12/11

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4161564,00.html>

⁴¹ "הורחקו מיו"ש ופועלים בירושלים: מורחקי יצהר", ערוץ 7 2/10/11 <http://www.inn.co.il/News/News.aspx/227190>

⁴² "נלחמים במאחזים: צה"ל הוציא צו הרחקה מנהלי לנער בן 15", הקול היהודי 5/12/12

וגם "המורחק המנהלי החדש", הקול היהודי 4/12/12 <http://www.hakolhayehudi.co.il/?p=50805>

<http://www.hakolhayehudi.co.il/?p=50587>

⁴³ "ערבי הותקף ביום ראשון בקרית משה בירושלים", הקול היהודי 12/12/12

<http://www.hakolhayehudi.co.il/?p=51441>

⁴⁴ "תג מחיר, במנזר בעמק המצלבה" מרג' 12/12/12

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/421/812.html>

שבהם היה אופן מעורב, אירעו בשכונה מספר מקרים של הצתת מכוניות השייכות לפלסטינים. בסופו של דבר הורחק אופן גם מירושלים.⁴⁵

התמונה המצטיירת כאפשרית ובוודאי ראויה לבחינה היא שייטכן וירושלים מהווה מוקד משיכה עבור מי שהורחקו מבתיהם על מנת להגביל פעילות מסוכנת שבה הם חשודים. בירושלים ממשיכים המורחקים לקבל תמיכה מקהילה אוהדת, וייתכן שניתן להם כר פורה להמשך הפצתן של שיטות הפעולה שלהם ולגיוס אנשים.⁴⁶ כלומר, ההרחקה לירושלים, לא רק שלא ניתקה את החשודים מבסיסי הכוח שלהם, אלא אולי אף אפשרה להם להעביר את פעילותם ולגייס אוהדים ופעילים בירושלים.

ג. הסתה של רבנים

בקהילות קיצוניות-דתיות קיים מסד דומה לזה של הרב גינזבורג שביצרה: קהילה סביב דרך ומנהיג רוחניים, שבין מטרותיה גם הפצתה ויישומה של אידאולוגיה גזענית ואלימה. "אנשי השטח" ו"הפעילים" אשר עוסקים בפעילות האלימה נגד פלסטינים, זוכים לתמיכה רוחנית ומוראלית מפורשת או משתמעת משורה של רבנים.⁴⁷ בכנסים, דרשות ומכתבים מתבטאים רבנים אלו נגד מכירת דירות והשכרתן לערבים והעסקתם.⁴⁸ עשרות רבות של רבנים חתמו על מכתבים ודיברו בכנסים שזה היה נושאם.⁴⁹ הנושא של "סכנת ההתבוללות" מכבב אף הוא בדבריהם של רבנים שונים.

כך גם בירושלים. בשנת 2006 התקיים כנס רבנים נגד הכוונה לפתוח את בית הספר הדו-לשוני (בית ספר משותף ליהודים ופלסטינים) בשכונת בית צפאפה. למעלה פירטנו כמה מקרים של חבלה ברכוש – כולל ברכוש בית הספר - אשר אירעו בשכונה כמה שנים לאחר אותו כנס. כנס זה הוא גם אחד המקרים הבודדים שבגינם הועמדו לדין רבנים על התבטאויותיהם הגזעניות.⁵⁰

באוגוסט 2009 התקיים בפסגת זאב כנס רבנים נגד מכירה והשכרה של דירות לערבים. בין המשתתפים היו רבנים מרכזיים כמו הרב שמואל אליהו, הרב יעקב יוסף והרב דוד שלם, וכן חברי הכנסת הרב מאיר פרוש (שבאותה עת כבר לא כיהן בכנסת) ומיכאל בן ארי.⁵¹ כנס דומה התקיים לפני כשנה בפסגת זאב ונתייחס אליו בהמשך.

⁴⁵ "אלוף פיקוד העורף יאיר גולן הרחיק פעיל ימין משכונת פסגת זאת", הארץ 25/5/2010

<http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.1203444>

⁴⁶ כך למשל, הוקדש בינואר 2012 "סיבוב שערים" - תהלוכה חודשית סביב הר הבית – למורחקים מהגדה: "מחר סיבוב שערים בסימן 'ונטעתיים על אדמם'", הקול היהודי 23/1/12 <http://www.hakolhayehudi.co.il/?p=23683>

⁴⁷ לסקירה מקיפה של התבטאויות הרבנים ראו את הדוח של המרכז לפלורליזם יהודי "ואהבת לו כמוך?" גזענות בשם ההלכה, עו"ד עינת הורביץ, עו"ד ליאורה בכור, הרבה אלונה ליסיצה, המרכז לפלורליזם יהודי נובמבר 2011

<http://www.irac.org.il/UserFiles/File/Gizanut-04.pdf>

⁴⁸ "עימות דתי: צפת על סף פיצוץ", נרג' 24/10/10 <http://www.nrg.co.il/online/54/ART2/170/128.html>

⁴⁹ למשל, "50 רבני ערים: לא להשכיר דירות לערבים", וואינט 7/12/12

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3995411,00.html>

⁵⁰ המקובל דוד בצרי ובנו הודו בעבירת הסתה", ניזו 6/11/08 <http://www.news1.co.il/Archive/001-D-178277-00.html>

⁵¹ כנס זה הוא דוגמא אחת מני רבות לפעילות נרחבת של רבנים בכל הארץ נגד השכרת דירות לערבים. הרב שמואל אליהו הוא דמות מרכזית בקמפינים אלו.

ד. אלימות לאומנית בכדורגל

ב26/1/13 הניפו חלק מאוהדי בית"ר, על רקע כוונה לצרף שחקנים מוסלמים לקבוצה, שלו הקורא "בית"ר טהורה לעד"⁵². פעולות אחרונות אלו של האוהדים הובילו לביקורת רבה שנשמעה עליהם⁵³. ב1/2/13 תקפו אוהדים את השחקנים המוסלמים של הקבוצה וחיבלו ברכבו של יו"ר בית"ר⁵⁴. ב8/2/13 הציטו אוהדים את משרדי בית"ר בגלל הבאת 2 השחקנים המוסלמים. ארגון אוהדים שכונה "לה פמילה", ועמד אחרי חלק מפעולות אלו, החליט בפברואר להקפיא פעילותו⁵⁵.

כשנה קודם לכן, במרץ 2012, אחרי משחק ביתי באצטדיון טדי, תקפו 300 אוהדי הקבוצה עובדים פלסטינים בקניון מלחה הסמוך. בתקרית, שזכתה לסיקור נרחב בתקשורת, נקראו קריאות "מוות לערבים" ועובדים פלסטינים הותקפו ונזרקו לעבר שמשות החנויות. ההתפרעות היתה בעוצמה שמאבטחי הקניון לא יכלו להשתלט עליה ולשוטרים שהוזעקו לקח 40 דקות להשתלט על האירוע⁵⁶. באפריל 2012, פחות מחודש אחרי התקיפה האמורה, קיימו עשרות מאוהדי הקבוצה תהלוכה מגן סאקר אל האצטדיון לקראת משחק שעמד להתקיים בו. האוהדים קראו קריאות גזעניות ו"מוות לערבים". אישה יהודיה אשר לשמע הקריאות יצא מביתה עם שלט "בוז לגזענות של בית"ר" הוקפה על ידי האוהדים אשר ירקו עליה ואחד מהם אף הכה על ראשה במקל⁵⁷.

בשני המקרים התנהלות המשטרה היתה בעייתית ביותר. בתקיפה במלחה, השוטרים נמנעו מלבצע מעצרים ורק ביקורת ציבורית על התנהגות המשטרה הביאה לפתיחת חקירה, שבעקבותיה נעצרו 16 אנשים, והומלץ להגיש כתבי אישום נגד 6 מהם. במקרה השני, כוחות משטרה אשר ליוו את התהלוכה נסעו לדרכם זמן קצר אחרי שהתחילה למרות הפוטנציאל להתנהגות אלימה של האוהדים.

אנשי "ארץ ישראל שלנו" פועלים מול אוהדי הקבוצה⁵⁸, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בביקורים של האוהדים בישוב היהודי בחברון (שם אירח אותם גם גם בנצי גופשטיין, מנכ"ל להב"ה)⁵⁹, וגם בהתבטאות של בן-ארי בקיץ האחרון, ולפיה הוא שוקל לרכוש את הקבוצה⁶⁰.

⁵² "הזהירו אותי שלא אתן יד להבאת המוסלמים", הארץ 28/1/13 - <http://www.haaretz.co.il/sport/israel-soccer/1.1916561>

⁵³ <http://www.mako.co.il/news-israel/local/Article-;http://www.inn.co.il/News/News.aspx/250598;881146e47018c31004.htm>

<http://www.mcs.gov.il/Sport/ProfessionalInformation/Announcements/Pages/beitar.aspx>

⁵⁴ <http://sports.walla.co.il/?w=/157/2612726>

⁵⁵ <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4344117,00.html>

⁵⁶ "יותר מ300 אוהדי בית"ר תקפו עובדים ערבים בקניון מלחה", הארץ 23/3/12, <http://www.haaretz.co.il/sport/israel-soccer/1.1670339>

⁵⁷ "אוהדי בית"ר צעדו בירושלים, קראו קריאות גזעניות ותקפו אישה", הארץ 15/4/12, <http://www.haaretz.co.il/news/law/1.1686408>

⁵⁸ מפלגת הימין הקיצוני שבה היו חברים עד לאחרונה מיכאל בן ארי, ברוך מרזל ואיתמר בן גביר
⁵⁹ "עשרות אוהדי בית"ר עשו שבת אצל ברוך מרזל בחברון", נרג' 7/6/12, <http://www.nrg.co.il/online/54/ART2/375/250.html>

⁶⁰ "מיכאל בן ארי מתעניין ברכישת בית"ר ירושלים", וויינט 6/7/12, <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4251996,00.html>

ה. הקצנתו של "מצעד יום ירושלים"

יום ירושלים והמצעד המתקיים במהלכו הפכו בשנים האחרונות לזירה נוספת שבה אירוע ממלכתי בעיקרו מהווה במה לליבוי רגשות אנטי ערביים ואף גולש לתקיפת פלסטינים. בשנת 2010 אמנם צומצם תוואי המצעד ולא התאפשרה כניסה דרך שער האריות והפרחים לצועדים, אך שנה לאחר מכן, בשנת 2011, שונה התוואי כך שכלול מעבר גם בשכונת שיח ג'ראח⁶¹. תוואי זה מהווה כשלעצמו הצהרה פוליטית בוטה: בשכונה זו מתקיימים מספר מאבקי שליטה ובעלות על בתיים במקום, ופלסטינים פונו כבר מחלק מהבתים בשכונה.

בשנתיים האחרונות נלוו למצעד קריאות נגד ערבים ונגד מוסלמים, בעיקר בעת מעבר במקומות כמו שכונת שיח ג'ראח ושער שכם. כמו כן נרשמו מספר עימותים בין הצועדים לבין תושבים פלסטינים. הדברים הגיעו לידי כך שביום ירושלים האחרון, ניסתה המשטרה לשכנע בעלי עסקים פלסטינים בשער שכם שלא לפתוח את החנויות ביום המצעד, צעד אשר מהווה פגיעה בפרנסתם של תושבי העיר ומעילה בתפקידה של המשטרה להגן על תושבי העיר.

עצם צעידתם של מאות ישראלים ברחובות הרובע המוסלמי של העיר העתיקה ושכונות פלסטיניות אחרות היא ביטוי של מסר מאיים כלפי הפלסטינים, שהופך גם להתלהמות בפועל בעת הצעידה. ככל שהוא יוסיף להתקיים, יש לשנות את מסלולו כך שלא יכלול שכונות אלו.

ו. שכונות התפר והמינהלים הקהילתיים בהן

ב"שכונות התפר" בירושלים המזרחית, כפסגת זאב, נווה יעקב, והגבעה הצרפתית, קיים החינוך הרב ביותר בירושלים בין יהודים לבין פלסטינים. פלסטינים עוברים דרך שכונות התפר על מנת להגיע לאזורים אחרים בעיר. הם מבלים במרחבים הציבוריים המשופרים ומשתמשים בשירותים – מרכזי קניות, גני משחקים, סניפי דואר, קופות חולים וכדומה - שהעירייה דואגת לפתח בשכונות הישראליות ואשר על פי רוב חסרים בשכונות הפלסטיניות. חלקם אף שוכרים וקונים דירות בשכונות אלו בשל הגבלות הבניה החמורות והמחסור המשוער בדירות פנויות בשכונות הפלסטיניות. בשכונות התפר מתוודעים לפער שבין סיסמאות לבין חיי יום יום. בין אמירות בדבר "ירושלים המאוחדת" לבין החיים בסמוך שחושפים את הפערים הגדולים בין השכונות הישראליות לשכונות פלסטיניות בעיר.

בפסגת זאב יש בשנים האחרונות פעילות רצופה נגד נוכחותם של פלסטינים בשכונה. בפעילות האנטי-ערבית בפסגת זאב ניכרת מעורבות של גורמי ימין קיצוניים. פעילות זו כוללת הדבקת כרזות נגד נוכחותם של פלסטינים, עצרות ותהלוכות בקריאה לסילוק פלסטינים מהשכונה ואף הגיעה בכמה מקרים לכדי אלימות פיזית⁶².

⁶¹ "עימותים בין פעילי שמאל לאנשי ימין במהלך צעדת הדגלים", נרג' 1/6/11

⁶² <http://www.youtube.com/watch?v=->; <http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-3771263,00.html> FSbj5OmTQ

ביום ירושלים שעבר, התקיימה בשכונה צעדה בקריאה לסילוק פלסטינים מהשכונה. 12 ממשותפי הצעדה עוכבו בידי המשטרה⁶³. כמה חודשים לאחר מכן התקיים בשכונה כינוס שעסק במניעת הקמה של בית ספר לתלמידי בית חנינא בסמוך לפסגת זאב, עקב החשש שהדבר ימשוך פלסטינים לגור בשכונה. בכינוס באו לידי ביטוי הדפוסים שהצבענו עליהם עד כה: הסתה מכוונת ומוצהרת הנסמכת על קשרים המתפתחים לכאורה בין פלסטינים ליהודיות. הרב יצחק שפירא ממחברי "תורת המלך" היה בין הדוברים, והאירוע עצמו התקיים בבית הכנסת של חב"ד בשכונה⁶⁴.

שיא האלימות על רקע זה בשכונה אירע בשנת 2008. בחודש אפריל, ערב יום השואה, תקפו עשרות בני נוער יהודים, מצוידים במקלות וסכינים, שני פלסטינים סמוך לקניון בפסגת זאב. הנערים הפלסטינים אושפזו בבית החולים הדסה עין כרם, כשהם סובלים מחבלות קשות ופצעי דקירה. 11 כתבי אישום הוגשו נגד מעורבים באירוע⁶⁵. זו היתה תקיפה מתוכננת, שהתחילה בהפצת מסרונים בנוסח "שמים סוף לכל הערבים שמסתובבים בפסגה ובקניון, שורקים לבחורות, מקללים, מאיימים על ילדים קטנים. כל מי שיהודי ורוצה לשים סוף לכל זה שיהיה בשעה 22:00 בבורגר ראנץ', וסוף סוף נראה להם לא להסתובב יותר באזור שלנו. מי שמוכן לעשות את זה ויש לו את הדם היהודי שירשום את השם שלו בהסכמה להודעה הזאת". למותר לציין ששני הנערים שהותקפו שהו בגפם ולא הציקו לאיש.

רשימת "פסגת זאב יהודית" בראשותו של משה בן זיקרי, אשר האג'נדה העיקרית שלה היא סילוק פלסטינים מהשכונה, זכתה ב-4 מתוך 9 המושבים בבחירות למינהל הקהילתי אשר התקיימו בסוף שנת 2010. בן זיקרי הודה שקיבל תמיכה ויעוץ מאנשי התנחלות יצהר⁶⁶.

בפסגת זאב יש גם המתנגדים לבן זיקרי ולפעילות האלימה שלו. כאשר בן זיקרי התמודד בבחירות למנהל הקהילתי, הגיש תושב השכונה עו"ד צבי שמיר בקשה לפסול אותו. שמיר טען ש"המועמד אינו

⁶³ <http://honenu.org.il/pages/yom-iroshlim12-atzorim-btzadh-lman-pisgt-zab-ihodit.php>

⁶⁴ "תורת המלך" בירושלים: לא רוצים ערבים בשכונה", נרג' 17/8/2011

<http://www.nrg.co.il/online/54/ART2/271/586.html>

⁶⁵ "לינץ' בפסגת זאב", יוטיוב 27/5/2008 http://www.youtube.com/watch?v=wH6_qHz6Tyw

עדויות של הנערים שהשתתפו בתקיפה נמצאות בכתבת הארץ מ 28/5/2008

<http://www.haaretz.co.il/misc/1.1327826>

⁶⁶ "משה בן זיקרי והמאבק למען פסגת זאב יהודית", ערוץ 10 13/5/10

<http://www.youtube.com/watch?v=XqDAUswp1wQ>

יכול להתמודד מחמת פעולות גזעניות המנוגדות למגילת העצמאות.⁶⁷ בסופו של דבר בן זיקרי התמודד ורשימתו אף זכתה בבחירות. רק לאחר הבחירות למינהל הקהילתי נפסלה בחירתו של בן זיקרי שכן התברר שהוא אינו מתגורר בשכונה.⁶⁸

למרות עזיבתו של בן זיקרי, הפעילות נגד פלסטינים בפסגת זאב המשיכה כפי שתואר באזכורים למעלה. בן זיקרי עצמו חזר לפסגת זאב לאחרונה, והוא שב "חדור מטרה: להקים מחדש את משמר השכונות, לעמוד בראשו ולהילחם בתופעת ההתבוללות..."⁶⁹.

גם בגבעה הצרפתית הסמוכה לשכונת עיסאווייה ישנם חיכוכים רבים בין ישראלים לבין פלסטינים, אשר הגיעו מספר פעמים לידי אלימות. הזכרנו קודם, כי גם בגבעה הצרפתית קיימת פעילות של מורחקי יצהר. תושבי השכונה אף איימו על המוכתאר של עיסאווייה שיחסמו בבטונדות את המעבר בין עיסאווייה לגבעה הצרפתית.⁷⁰

מנהל המינהל הקהילתי בשכונה, **יוחנן בכלר**, התראיין לעיתון וסיפר שהמינהל גייס תרומות על מנת לשכור חברת אבטחה שתסייר במקומות שונים בשכונה בהם יש נוכחות של פלסטינים. כמו כן, בעקבות תלונות של התושבים על רעש המואזין בלילות, מגייס המינהל תרומות על מנת להפעיל מערכת הגברה אשר תשמיע מוזיקה רועשת לכיוון עיסאווייה.⁷¹

חלק גדול מהתלונות של תושבי הגבעה הצרפתית נוגעות למעשי שוד וונדאליזם שלטענתם מבוצעים בידי ערבים מעיסאווייה. זכותם של התושבים לביטחון אישי וחובתה של העירייה והמשטרה להגן עליהם ועל רכושם אינן מוטלות בספק. אולם מכאן ועד לדה-לגיטימציה מוחלטת של נוכחותם של פלסטינים בשכונה המרחק רב.

מעניין לבחון דיון שהתקיים בוועדת הפנים של הכנסת על רקע תלונות של תושבי שכונות קו התפר לגבי ריבוי מעשי גניבה והצקות המיוחסים לפלסטינים⁷². שלא במפתיע, העמדה הקיצונית ביותר היתה של חבר הכנסת אריה אלדד מהאיחוד הלאומי, שהציג את נוכחותם של פלסטינים בשכונות קו התפר כמזימה פלסטינית להשתלט על ירושלים. לדידו של אלדד, לפלסטינים – אין צרכים זולת הצורך לקחת אדמה מהיהודים.

גישתם של שאר חברי הכנסת, גם אם היתה עניינית יותר, הייתה בעייתית. לצד דאגה מריבוי מעשי ונדליזם והטרדה של תושבי השכונה, דיבר יו"ר הוועדה דוד אזולאי על כך ש"השכונה הפכה לשטח מעבר מעיסאווייה אל מרכז העיר". מדבריו משתמע כאילו עצם הנוכחות של פלסטינים בשכונה הינה דבר לא תקין. כמו כן, כרכו בוועדה את נוכחותם של שוהים בלתי חוקיים מהשטחים הכבושים יחד עם

⁶⁷ מקור "דרישה בפסגת זאב: לא לתת למשה בן זיקרי להתמודד", נרג' 18/11/10 <http://www.nrg.co.il/online/54/ART2/179/663.html>

⁶⁸ מפרסומים בתקשורת עולה כי עזיבתו של בן זיקרי את השכונה – ואת ירושלים – קשורה בשיחות אזהרה שקיים עימם השב"כ.

⁶⁹ <http://www.nrg.co.il/online/54/ART2/449/706.html?hp=54&cat=869>

⁷⁰ ידיעות ירושלים 6/7/12

⁷¹ שם

⁷² "אלדד: להפעיל שיטות ג'וליאני בגבעה הצרפתית", ערוץ 7 6/11/11 <http://www.inn.co.il/News/News.aspx/214673>

נוכחותם של תושבי העיר הפלסטינים בשכונות הישראליות, כאילו לא מדובר בתושבי העיר המחזיקים בתעודות זהות ישראליות. יו"ר המינהל הקהילתי, **גילה אלישר**, חזרה על הדרישה שכבר הזכרנו, לחסום את המעבר בין עיסאווייה לגבעה הצרפתית. חברי כנסת שונים חזרו ותבעו מהשר לביטחון פנים להקצות כוחות שיטור גדולים אשר יסיירו בשכונות.

סוף דבר

כאשר למעלה מ 1/3 מהתושבים – שיעור האוכלוסיה הפלסטינית בקרב תושבי ירושלים - אינם יכולים לנוע בבטחה בעירם בגלל זהותם הלאומית הדבר מצריך פעולה אמיתית לשינוי המצב. האלימות הנרחבת הזו עומדת בניגוד משווע לחזונו של ראש העירייה בדבר מיתוגה של ירושלים כעיר מושכת תיירות עד כדי הכפלת מספר המבקרים בה פי 3. הגדלת כמות עולי הרגל הדתיים לעיר, כשאיפת ראש העירייה, לא יכולה להתקיים במקביל לריסוס של כתובות "תג מחיר" על כנסיות ופגיעות באנשי כמורה. עיר המתנהלת בהרמוניה וללא אלימות, בוודאי על רקע גזעני, היא תנאי הכרחי לתעשיית תיירות משגשגת.

גורמים גזעניים ואלימים עושים שימוש מניפולטיבי בערכים שגורים לכאורה: מאהדה לקבוצת בית"ר ירושלים, דרך מצעד יום ירושלים ועד לאג'נדה הבעייתית של "מניעת התבוללות". חשוב להכיר בשימוש לרעה שנעשה בהם ולפעול באומץ על מנת לנטרל זאת.

יש להכיר בכך שתקיפות לאומניות נגד פלסטינים הן תופעה הדורשת את התייחסותן כבדת הראש של הרשויות. מדאיג מה שנדמה כהתייחסות שאינה כזו, עד כדי התרשלות, למקרי האלימות הקשים, מצדן של רשויות האכיפה: בנובמבר 2012 התפרסם כאמור לעיל, שההקלטות של חקירת הנאשמים בלינץ' בג'מאל ג'ולאני נמחקו, זאת לאחר התמיהה על כך שכבר בתחילת ההתפרעות שבסופה הותקף ג'ולאני לא פעלו מצלמות האבטחה שידוע כי קיימות במקום, וכפי שתואר בראשית הסקירה, תקיפה זו הסתיימה נגד שניים מהנאשמים בעסקת טיעון, שאישומם הופחת להסתה בלבד. אירועים אלו מצטרפים לשורה של מקרים שמנינו לעיל, בהם שוטרים שלא פעלו על מנת למנוע תקיפות של פלסטינים בידי יהודים.

ידוע לנו כי ירושלים הצטרפה עוד ב-2010 לתכנית "עיר ללא אלימות", אך ככל שעלה בידינו לבדוק, אין כל תכנית ממוקדת לטיפול באלימות היהודית לאומנית בירושלים.

לעניין המינהלים הקהילתיים, ביחסי הגומלין הקיימים ביניהם לבין העירייה, קמה חובה לעירייה להבטיח את התנהלותם התקינה ולעמוד על התנהלות שאינה פוגענית, מפלה ומלבה.

במציאות הולכת ומעמיקה של עיר דו לאומית נדרשת הכרה וקבלה מערכתית בחלקם של הפלסטינים במציאות הירושלמית. בהעדר שטחי ציבור בשכונות הפלסטיניות, עתידות האוכלוסיות להתערבב במידה גוברת בעיר, ועל כן נדרשת תשתית ארגונית וערכית להכלת מציאות זו ולמניעה נחרצת ונוקבת של האלימות הלאומנית היהודית בה.